

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
مرکز تحقیقات راهبردی دفاعی
فصلنامه علمی

راهبرد دفاعی

سال بیست و دوم، شماره هشتاد و هشت، زمستان ۱۴۰۳

مدیر مسئول:

دکتر مهران کشتکار هراتکی

سر دبیر:

دکتر سیدضیاءالدین قاضی زاده فرد

دبیر داخلی:

دکتر کاظم برهانی

ویراستار علمی: دکتر سیدضیاءالدین قاضی زاده فرد

ویراستار ادبی: مرکز انتشارات راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی

حروف چینی، صفحه آرایی و طراح جلد: مرکز انتشارات راهبردی دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی
مترجم چکیده‌ها: حنا طالشی

فصلنامه راهبرد دفاعی در پایگاه‌های زیر نمایه‌سازی می‌شود:

www.isc.com

مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علوم و فناوری شیراز

www.sid.ir

مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

بانک اطلاعات نشریات کشور

- مطالب مندرج در فصلنامه بیانگر دیدگاه‌های نویسندگان آنها بوده و درج آنها در فصلنامه به معنی تأیید این دیدگاه‌ها نیست.
- نقل قول مطالب فصلنامه با ذکر مأخذ، مجاز است.
- فصلنامه در رد یا قبول و ویرایش مقاله‌ها آزاد است.

اعضای هیئت تحریریه و مشاوران عالی علمی فصلنامه راهبرد دفاعی

(به ترتیب حروف الفبا)

اعضای هیئت تحریریه	مشاوران عالی علمی
دکتر اصغر افتخاری استاد دانشگاه امام صادق (ع)	سرتیپ پاسدار دکتر اسماعیل احمدی مقدم دانشیار دانشگاه علوم انتظامی امین
سرتیپ دوم دکتر داوود آقامحمدی استاد دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا	دربابان علی شمخانی دبیر شورای عالی امنیت ملی
سرتیپ دوم دکتر خسرو بوالحسنی دانشیار دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی	سرتیپ پاسدار دکتر احمد وحیدی استادیار دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی
دربادار دوم دکتر ناصر پورصادق استاد دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی	
سرتیپ پاسدار دکتر حسین دهقانی پوده دانشیار دانشگاه مالک اشتر	
سرلشکر پاسدار دکتر غلامعلی رشید دانشیار دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی	
سرتیپ دوم پاسدار دکتر مجتبی سعادتی استاد دانشگاه جامع امام حسین (ع)	
سرتیپ دکتر حسین شکوهی دانشیار دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی	
سرتیپ دوم دکتر ناصر شهلائی استاد دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا	
دکتر سید ضیاءالدین قاضی زاده فرد دانشیار دانشگاه جامع امام حسین (ع) و عضو هیئت مدیره انجمن مدیریت دانش کشور	
سرتیپ پاسدار دکتر محمد مهدی نژاد نوری دانشیار دانشگاه مالک اشتر	

دعوت به همکاری علمی

به این وسیله از صاحبزنان و پژوهشگران ضمن دعوت به همکاری علمی، تقاضا می‌گردد مقاله‌ها و آثار علمی خود را در چارچوب مسائل و موضوع‌های دفاعی و در سطح راهبردی تدوین و به دفتر فصلنامه ارسال نمایند. برخی از محورهای مورد نظر و نیاز فصلنامه عبارتند از:

۱. آینده‌پژوهی در امور دفاعی و نظامی
۲. مفهوم‌شناسی جنگ و جنگ‌های نوین، ناهمگون و پیش‌دستانه
۳. تحول و تحول‌گرایی در نیروهای مسلح
۴. معماری سازمانی در نیروهای مسلح
۵. تهدیدها و فرصت‌های دفاعی و امنیت
۶. دیپلماسی دفاعی و امنیت
۷. راهبردهای دفاع و امنیت
۸. مدیریت بحران و امنیت ملی
۹. مدیریت جهادی در اداره سازمان‌ها و امور دفاعی و نظامی
۱۰. مدیریت و برنامه‌ریزی راهبردی در سازمان‌های دفاعی و نظامی
۱۱. مدیریت منابع و سرمایه انسانی در سازمان‌های دفاعی و نظامی
۱۲. مدیریت دانش در سازمان‌های دفاعی و نظامی
۱۳. فناوری اطلاعات و ارتباطات و بخش دفاع
۱۴. فرهنگ ملی، تهاجم فرهنگی، عملیات روانی و امنیت ملی
۱۵. آمار و پشتیبانی در بخش دفاع و امنیت ملی
۱۶. پدافند غیرعامل و امنیت ملی
۱۷. آمایش سرزمینی و دفاع و امنیت ملی
۱۸. اقتصاد دفاع، اقتصاد مقاومتی و امنیت ملی
۱۹. تحریم‌های بین‌المللی
۲۰. اصلاح الگوی مصرف در بخش دفاع
۲۱. تهدید نرم، قدرت نرم و جنگ نرم
۲۲. ارزیابی و سنجش آمادگی دفاعی
۲۳. بحران‌ها و روندهای راهبردی بین‌المللی و منطقه‌ای
۲۴. رهنماها و سیاست‌های دفاعی قدرت‌های بزرگ و منطقه‌ای
۲۵. ساختار و روابط بین‌الملل و مناسبات قدرت‌ها

-
۲۶. نظریه پردازی در حوزه دفاعی و نظامی
۲۷. جامعه‌شناسی دفاع و امنیت
۲۸. جغرافیا و ژئوپلیتیک دفاع و امنیت
۲۹. بررسی اسناد راهبردی و امنیت ملی کشورها
۳۰. آفات و چالش‌های جهان اسلام و تأثیر آن بر معادله‌های قدرت
۳۱. تهدیدهای نوین در درون و بیرون جهان اسلام (نظامی، امنیتی، سیاسی، فرقه‌ای و ...)
۳۲. بررسی پیمان‌های دفاعی در منطقه
۳۳. بررسی تحولات محیط امنیت منطقه‌ای ج.ا. ایران
۳۴. خاورمیانه اسلامی
۳۵. کارکرد تقویت مرزها در تأمین امنیت کشور
۳۶. نقش رسانه‌های گروهی در تضعیف یا تقویت امنیت و اقتدار ملی
۳۷. بررسی عوامل کنش‌ها و منابع قدرت نرم ج.ا. ایران در مواجهه با جنگ نرم
۳۸. تأثیر فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی بر امنیت ملی
۳۹. مؤلفه‌های وحدت ملی و عوامل تخریب آن
۴۰. راهبردهای دفاع ملی و دفاع همه‌جانبه
۴۱. اهرم‌های بازدارندگی
۴۲. چگونگی افزایش قابلیت‌های بازدارندگی ج.ا. ایران با بهره‌گیری از تجارب دوران دفاع مقدس
۴۳. لزوم تغییر در علوم انسانی در حوزه مدیریت راهبردی از منظر اسلام و دفاع
-

۱. مقاله باید تحقیقی و حاصل کار پژوهشی نویسنده یا نویسندگان باشد و به تولید علم و معرفت جدید منجر شده باشد. فصلنامه از مقاله‌های استخراج‌شده از رسالهٔ دکترا، پایان‌نامه‌های برجسته و همچنین طرح‌های تحقیقاتی مستقل در صورتی که مشتمل بر اصول و روش تحقیق در حوزهٔ مربوط به آن باشد، استقبال می‌کند.

۲. مقالهٔ ارسال شده نباید در گذشته در هیچ نشریهٔ داخلی یا خارجی چاپ شده باشد. گروه دیرین انتظار دارد نویسندگان محترم تا هنگامی که جواب پذیرش از فصلنامه نرسیده است، مقاله خود را به نشریه دیگری جهت چاپ ارسال نفرمایند.

۳. ساختار مقاله باید دارای بخش‌های زیر باشد:

(۱) صفحهٔ عنوان: در صفحهٔ عنوان باید عنوان مقاله، نام و نام خانوادگی نویسنده (نویسندگان)، درجهٔ علمی، محل خدمت، نشانی دقیق، تلفن، دورنگار و پست الکترونیکی و تاریخ ارسال درج شود.

(۲) چکیده: شامل خلاصه‌ای از نتایج تجربی یا نظری حاصل کار پژوهشی نویسنده است. محتوای این بخش نباید از دویست کلمه تجاوز نماید. از بحث‌های کلی و مقدماتی در چکیده پرهیز شود. در صورتی که در این بخش از نماد یا کلمه‌های اختصاری لاتین استفاده می‌شود، باید در متن مقاله معرفی گردد. از ارجاع به منابع در بخش چکیده نیز پرهیز شود. چکیدهٔ مقاله با قلم لوتوس ۱۰، طی یک یا دو بند نوشته شود.

(۳) واژگان کلیدی: حداکثر پنج واژهٔ کلیدی مرتبط با مقاله به ترتیب حروف الفبا، به گونه‌ای که با کاما از هم جدا شده باشند، آورده شود.

(۴) کلیات: باید شامل موارد زیر باشد:

طرح مسئله، اهمیت و ضرورت تحقیق، پرسش تحقیق، فرضیهٔ تحقیق، پیشینه و ادبیات موضوع (در این بخش باید تعاریف علمی، آخرین نظریه‌ها و مباحث علمی مرتبط با موضوع مقاله، دیدگاه‌های صاحب‌نظران برجسته و پیشینهٔ تحقیق ارائه گردد)، روش تحقیق (که باید شامل روش تحقیق، زمان و مکان اجرای پژوهش، نمونه‌های مورد بررسی، معرفی جامعهٔ آماری و روش نمونه‌گیری و ملاک‌های ورود و خروج به موضوع مورد بحث، نحوه گردآوری اطلاعات، ابزار اندازه‌گیری و آزمون‌های آماری مربوط باشد)، اهداف تحقیق، سازماندهی تحقیق.

(۵) یافته‌ها: نتایج دقیق و یافته‌های مهم با رعایت اصول علمی و با استفاده از جدول‌ها و نمودارهای لازم ارائه گردند.

(۶) نتیجه‌گیری و پیشنهادها: شامل آثار و اهمیت یافته‌های پژوهش و یافته‌های پژوهش‌های مشابه دیگر با تأکید بر مغایرت‌ها و دلایل آن، توضیح قابلیت تعمیم‌پذیری و کاربرد علمی یافته‌ها و ارائهٔ رهنمودهای لازم برای ادامهٔ پژوهش در ارتباط با موضوع، نتیجه‌گیری و پیشنهادهای احتمالی باشد.

۴. مقاله‌ها دست‌کم در ۱۵ و حداکثر در ۲۵ صفحه تهیه شوند و در صورت امکان به صورت صفحه‌آرایی شده به شکل مقاله‌های فصلنامه و در قطع نشریه، ماشین‌نویسی و ارائه گردند.

۵. در نگارش ارجاع‌های مربوط به منابع در داخل متن، نام مؤلف، سال انتشار و شماره صفحه یا صفحه‌های مورد استفاده به این شکل (Ayoob, 2007: 23-24) نگاشته شود. اگر متن مورد استفاده بیش از یک نویسنده داشته باشد، منبع‌نویسی آن به این صورت باشد (Buzan, et.al, 2005: 45) و یا (رضائیان و همکاران، ۱۳۸۴: ۴۷-۴۵).

۶. ترتیب شناسه‌های کتاب‌شناختی در صفحه فهرست در مورد مقاله، کتاب، گزارش و دیگر مراجع به شکل زیر باشد:

(۱) ● کتاب: نام خانوادگی، نام نویسنده، (سال انتشار)، عنوان کتاب، (نام مترجم)، محل نشر، ناشر.

نمونه فارسی تألیفی:

عبداله‌خانی، علی (۱۳۸۹)، *نظریه‌های امنیت*، تهران، مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران.

نمونه فارسی ترجمه‌ای:

بیلیس، جان (۱۳۸۲)، *استراتژی در جهان معاصر*، ترجمه کابک خبیبری، تهران، مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران.

نمونه لاتین:

Buzan, Barry, (2004), *The United States and the Great Powers*, London, Polity.

(۲) ● مقاله: نام خانوادگی، نام نویسنده، (ماه یا فصل و سال انتشار)، عنوان مقاله، عنوان نشریه، شماره.

نمونه فارسی:

شهلائی، ناصر (پاییز ۱۳۹۶)، آسیب‌شناسی نظام حقوق و مزایای نیروهای مسلح، *فصلنامه راهبرد دفاعی*، سال پانزدهم، شماره ۵۹.

نمونه لاتین:

Gat, Azar (July/August 2007), "The Return of Authoritarian Great Powers", *Foreign Policy*, Vol. 86, No. 4.

(۳) ● منابع اینترنتی: نام خانوادگی، نام نویسنده، (تاریخ انتشار)، عنوان مطلب، نام تارنما و یا صفحه اینترنتی.

نمونه انگلیسی:

Swaine, Michel D. and Ashley J. Tellis (2000), *Interpreting China's Grand Strategy, Past, Present, and Future*, available at http://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR1121/mr1121.chap.4.

نمونه فارسی:

اژدر، حسین (۸۶/۱۰/۶)، ماهیت جنگ نامتقارن، قابل دسترسی در:

<http://bashgah.net/modules.php>

(۴) ● پایان‌نامه‌ها: نام خانوادگی، نام نویسنده (تاریخ دفاع)، عنوان پایان‌نامه، نام شهر دانشگاه، نام دانشکده.

نمونه:

بای، مسعود، (۱۳۸۴)، *اقتدارگرایی در دوره پهلوی دوم*، تهران، دانشگاه تهران، دانشکده حقوق و علوم سیاسی.

۷. شکل ها و نمودارهای مقاله باید اصل بوده و دارای کیفیت مطلوب باشد. فایل اصلی شکل ها باید تحت Word (Excel) ارائه گردد. اندازه قلم ها به ویژه در مورد منحنی ها به گونه ای انتخاب شوند که پس از کوچک شدن مقیاس شکل برای چاپ نیز خوانا باشند. عنوان نمودارها و شکل ها با لوتوس سیاه ۱۰ در زیر آنها و عنوان جدول ها با لوتوس سیاه ۱۰ در بالای آنها درج گردد.

۸. در نگارش متن، معادل اسامی افراد و یا اصطلاح های ویژه، در پاورقی همان صفحه آورده شود.
۹. اولویت در ارزیابی و چاپ مطالب با مقاله هایی است که محور اصلی آنها امور و شرایط دفاعی ج.ا.ایران بوده و ضمن داشتن ماهیتی کاربردی، به ارائه راهبرد نیز پرداخته باشند.
۱۰. مقاله ها باید با نرم افزار Word 2003 و با قلم لوتوس فونت ۱۴ حروف چینی شده و افزون بر متن کاغذی همراه با یک عدد لوح فشرده (CD) ارائه یا به صورت غیر (PDF) از طریق پست الکترونیکی ارسال شود.
۱۱. مطالب فرستاده شده بازگردانده نمی شوند.

نشانی: تهران، اتوبان شهید بابایی، دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات

راهبردی و یا صندوق پستی ۶۳۱۵ - ۱۵۸۷۵

تلفن: ۲۲۹۵۳۶۱۲

دورنگار: ۲۲۹۵۳۶۱۲

نشانی پست الکترونیکی فصلنامه: mahnameh.csd@gmail.com

سامانه فصلنامه: ds.journals.sndu.ac.ir

فهرست مطالب

مقالات

- ۱۳ نسل جوان و خدمت سربازی؛ مطالبات و راهکارهای پاسخگویی
فرشید صفری
- ۳۳ بازدارندگی متوازن و کاهش تهدیدهای هوایی با تاکید بر نقش دیپلماسی دفاعی ج.ا.ایران
ایرج بختیاری
- ۵۹ تبیین کلان‌روندهای محیطی اثرگذار بر تغییرات ساختار سنی جمعیت جمهوری اسلامی
مجید زین‌الدین ، سیدغلامرضا حیات‌غیبی ، حسین گلکاری‌فر ، محمود آرا ، محمد کوهی
- ۸۱ راهبردهای دفاعی جمهوری اسلامی ایران در مقابل مشارکت و همکاری عراق با شورای
داریوش اقدامی تطفی، مهدی رضایی کلد
- ۱۰۵ تبیین پیامدهای سیاست بهره‌گیری وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران از
حسن قرونه ، اعظم بابکی‌راد
- ۱۳۱ قطبی‌شدن؛ بدیلی شناخت‌شناسانه برای ایجاد عمق راهبرد فرهنگی ج.ا.ایران در جهت‌دهی به افکار
عزت اله میرزانی ، الهام کشاورز مقدم

داوران این شماره (به ترتیب حروف الفبا):

دکتر محسن آقایی، دکتر مسعود باقری، دکتر بهرام بیات، دکتر جزایری، دکتر هاشم نفی زاده، دکتر خسرو بوالحسنی، دکتر محسن رستمی، دکتر رضا شاملو، دکتر محمدحسین صفایی، دکتر هادی‌مراد پیری، دکتر محسن عزیززاده، دکتر فرزین، دکتر ابراهیم متقی، دکتر سعید مجردی، دکتر محمدرضا موحدی صفت، دکتر مهدی نژاد نوری، دکتر شهرام نوروزانی، دکتر فضل الله نوذری

پیشگفتار

تحول و تعالی در تمامی عرصه‌ها به‌ویژه بخش دفاع از جمله دغدغه‌های هر نظام سیاسی به‌شمار می‌آید. لازمه تحول و تعالی، آگاهی و شناخت است که این مهم، از برخورد اندیشه‌های اندیشمندان و تولید متون و ارائه نظریه‌ها و دیدگاه‌های کارگشا به‌دست می‌آید. در این راستا، مراکز پژوهشی به‌عنوان حلقه میانی بین دستگاه‌های اجرایی و مراکز دانشگاهی، یکی از کانون‌های تصمیم‌ساز به‌شمار می‌آیند. برخی از برون‌داد پژوهش‌های انجام شده از سوی این مراکز، بررسی و تبیین روندها و رویدادهای محیطی و پیش‌بینی تهدیدها و فرصت‌هایی است که جوامع در آینده با آن روبه‌رو می‌باشند که کمک شایان توجهی در حوزه سیاستگذاری و تصمیم‌گیری تلقی می‌شود. به‌عبارتی کارکرد این مراکز، ریشه‌یابی تحولات و شناخت عوامل اصلی مؤثر و ارائه دیدگاه‌ها و رویکردهای آینده‌نگرانه است که از پیش‌نیازهای راهبردپردازی همه‌جانبه به‌ویژه در بخش‌های دفاعی و امنیتی است.

یکی از وظایف مرکز تحقیقات راهبردی دفاعی با بیش از دو دهه فعالیت در عرصه پژوهش‌های دفاعی - امنیتی، اطلاع‌رسانی در خصوص مباحث دفاعی در سطحی راهبردی پیرامون مسائل و نیازمندی‌های نیروهای مسلح و مراکز مهم تصمیم‌گیری در کشور و همچنین بررسی تحولات منطقه‌ای - بین‌المللی مرتبط با حوزه دفاعی - امنیتی کشور می‌باشد. در راستای تحقق این وظیفه، انتشار نشریات یکی از ابزارهای کارآمد تلقی می‌شود. فصلنامه راهبرد دفاعی ازجمله این نشریات می‌باشد که تلاش نموده با طرح مباحث جدید و مرتبط با امنیت و دفاع کشور و نیز پرداختن به موضوع‌های مبتلابه نیروهای مسلح، به مرجعی پاسخگو (البته در حد توان) تبدیل گردد.

گفتنی است هر چند حوزه مطالعات راهبردی در کشورمان سابقه چندانی ندارد و از این‌رو، پژوهشگران کمتری به این حوزه گرایش یافته‌اند، ولی مدیرمسئول، سردبیر و اعضای گروه دبیران فصلنامه و معاون پژوهش و دیگر مسئولان مرکز همواره تلاش نموده‌اند با ارائه مقاله‌ها و مطالب جدید و اثربخش در حوزه موضوع‌های دفاعی - امنیتی به‌ویژه در سطح راهبردی به فهم و درک بهتر و بیشتر مباحث راهبردی به‌خصوص در امور نظامی کمک قابل توجهی

نمایند و از این طریق، سطح کیفی نشریه را بیش از گذشته ارتقا دهند و به سطح نشریات معتبر علمی و پژوهشی و مورد رجوع در سطوح بین‌المللی برسانند.

خوشبختانه و به حول و قوه الهی و استفاده از دیدگاه‌های کارشناسانه صاحب‌نظران، بخشی از تلاش دست‌اندرکاران نشریه و مرکز به ثمر نشست و کمیسیون نشریات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، این فصلنامه را از ابتدای سال ۱۳۹۰ واجد شایستگی دریافت درجه علمی - پژوهشی دانسته و مراتب را نیز ابلاغ نموده است.

بی‌گمان حفظ این موفقیت و رسیدن به سطحی مطلوب‌تر، مستلزم همفکری و ارائه مقاله‌های کاربردی در قالب پژوهش‌های علمی از سوی علاقه‌مندان و صاحب‌نظران موضوع‌ها و مباحث راهبردی دفاعی - امنیتی می‌باشد.

دست‌اندرکاران این فصلنامه از سردبیر تا گروه دبیران و همه همکاران محترم مسئول در این کار، امید آن دارند که اهل فکر و قلم، آنان را از پیشنهادها و راهنمایی‌های خود محروم نخواهند نمود و از هرگونه همکاری در هر سطحی استقبال می‌نمایند.

و من... التوفیق و علیه التکلان

دکتر سیدضیاءالدین قاضی‌زاده فرد

سردبیر فصلنامه - زمستان ۱۴۰۳